

Plangebied Egypteneinde te Veendam, gemeente Veendam

Een Archeologisch Bureauonderzoek

Administratieve gegevens

provincie:	Groningen
gemeente:	Veendam
plaats:	Veendam
toponiem:	Egypteneinde
bevoegd gezag:	gemeente Veendam
opdrachtgever:	gemeente Veendam
uiterste coördinaten:	noordwest 255.770/572.308 noordoost 255.842/572.295 zuidoost 255.810/571.614 zuidwest 255.738/571.625
centrumcoördinaat:	255.788/571.958
kaartblad:	12F
CIS-code:	41120
onderzoeksnummer:	
beheer documentatie	Libau, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, gemeente Veendam en E-depot
uitvoerder:	Libau
auteur	M. de Jong MA
autorisatie	drs. J. Molema
telefoon:	050-3126545
fax:	050-3123362
e-mail:	info@libau.nl

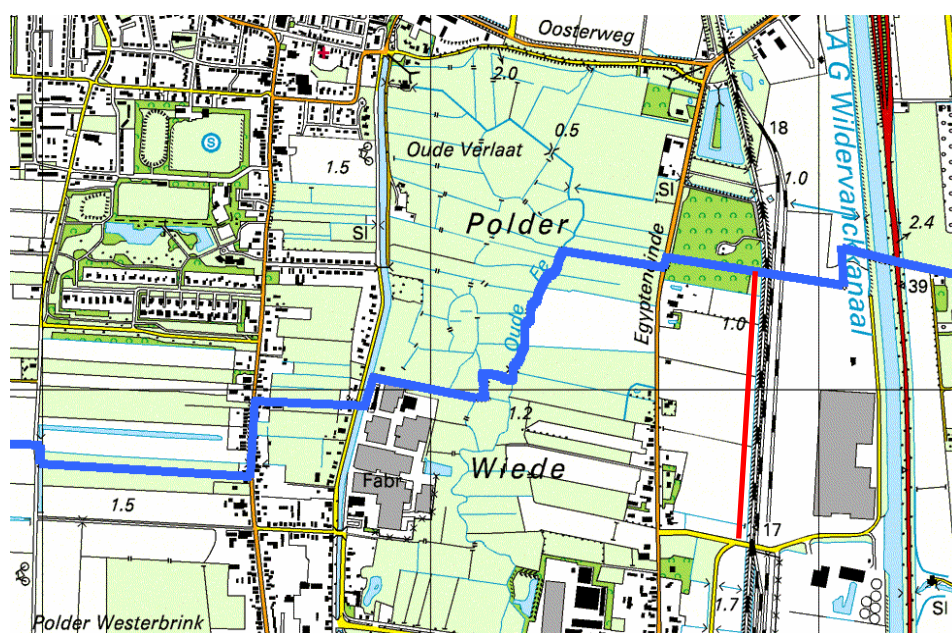

Egypteneinde te Veendam

Een Archeologisch Bureauonderzoek

Planvoornemen

In opdracht van de gemeente Veendam, vertegenwoordigd door dhr. P. Keemink, is een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor een locatie bij het Egypteneinde aan de noordzijde van Veendam in de gemeente Veendam (zie figuur 1). De aanleiding voor dit onderzoek is het voornemen om tussen het Egypteneinde en het spoor een geluids-/zichtwal met daarlangs waterpartijen aan te leggen. De zichtwal wordt ca. 8 m hoog. Tevens worden aan de oostzijde van het Egypteneinde enkele woningen gebouwd en is één kavel bestemd voor bedrijfsdoeleinden; deze plannen maken echter geen deel uit van het archeologisch onderzoek. Het gebied waar de ingrepen gaan plaatsvinden wordt in dit bureauonderzoek verder aangeduid als plangebied.

Figuur 1: Plangebied Egypteneinde te Veendam: het plangebied is globaal aangegeven met een rode lijn (topografische atlas Groningen).

Informatie

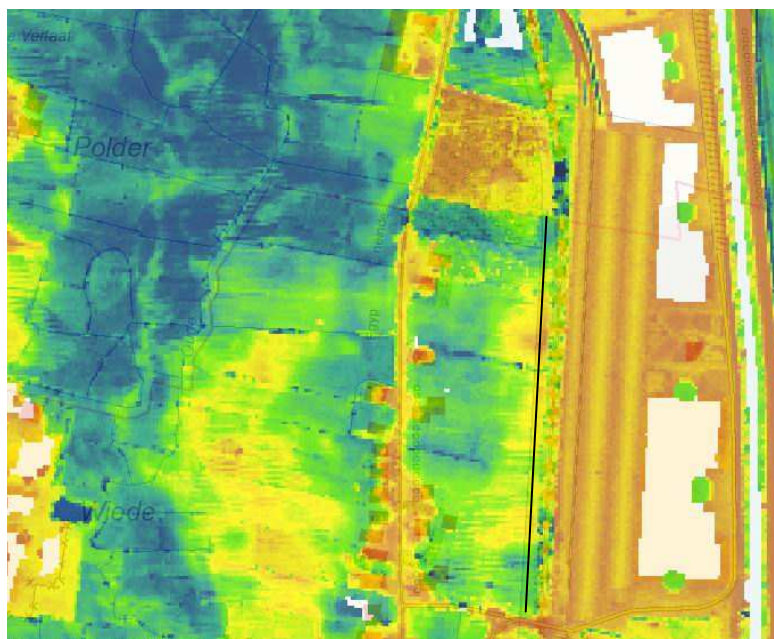
De veenkolonie Veendam ontstond in het midden van de 17de eeuw. Het veen werd in Veendam en het ten zuiden ervan liggende Wildervanck middels een dubbel kanalenstelsel ontgonnen; namelijk het Ooster- en Westerdiep. Ter plaatse van Veendam neemt de ruimte hiertussen toe (Tusschendiepen). Het Egypteneinde ligt aan het inmiddels gedempte Oosterdiep.

Het plangebied ligt volgens de fysisch geografische kaart op een veenkoloniale ontginningsvlakte, grotendeels met 15-40 cm restveen (codes: Ov4 & oOv4; zie bijlage: Uitsnede fysisch geografische kaart). Op de bodemkaart worden van noord naar zuid de volgende bodemsoorten weergegeven: moerige podzolgronden met een veenkoloniaal dek en een moerige tussenlaag (code iWp), veldpodzolgronden bestaande uit leem arm en zwak lemig fijn zand (code Hn21) en opnieuw moerige podzolgronden (code iWp; zie bijlage: Kaart archeologie). Op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) wordt het reliëf in het plangebied duidelijk weergegeven. Er zijn in het plangebied drie zandkoppen te zien. Hoogstwaarschijnlijk is het oorspronkelijke reliëf hier nog aanwezig (zie figuur 2; www.ahn.nl).

De aanwezigheid van podzolgronden duidt op goede ontwatering van het dekzand. Dergelijke droge bodems waren in de prehistorie, met name in de steentijd, geschikt voor bewoning. In de loop van de bronstijd of mogelijk al eerder nam de vernatting van het landschap toe wat een toenemende veengroei tot gevolg had. Hierdoor werd bewoning van het plangebied en de wijde omgeving steeds moeilijker en uiteindelijk zelfs onmogelijk. Ook de hogere delen van veel pleistocene ruggen raakten op den duur met veen overgroeid. Vanaf de middeleeuwen werd begonnen met het ontginnen van venen. In de omgeving van het plangebied vingen de grootschalige

ontginningen aan in het midden van de 17de eeuw. Door de veenontginningen ligt het prehistorische maaiveld nu opnieuw aan het maaiveld of nog onder een relatief dunne laag restveen.

Figuur 2: Hoogteverschillen binnen het plangebied (www.ahn.nl). De ligging van het plangebied is globaal aangegeven met een zwarte lijn.

Figuur 3: Archeologische beleidskaart Veendam, detail Egypteneinde. Het plangebied is globaal aangegeven met een gele lijn. Oranje = hoge archeologische verwachting, lichtgroen = lage archeologische verwachting.

Het plangebied is niet geregistreerd als archeologisch terrein, ook zijn uit het plangebied geen archeologische waarnemingen bekend (geen waarnemingen geregistreerd in de archeologische database Archis). Ten westen van het plangebied, in polder De Wiede, liggen twee AMK-terreinen. AMK-terrein 7196 betreft een ijzerhoudende rug in het dal van de oude Aa waarop mogelijk vanaf de middeleeuwen erts is gewonnen. Naast aardewerk uit de middeleeuwen en nieuwe tijd is hier terpaardewerk uit de late ijzertijd gevonden. Het terpaardewerk is hier waarschijnlijk terechtgekomen door bemesting met de vruchtbare terpaarde. AMK-terrein 7204 betreft een rug waarop bewerkt vuursteen uit het mesolithicum is aangetroffen. Waarneming 21195 betreft vuursteenmateriaal dat waarschijnlijk uit het neolithicum dateert.

Op de archeologische beleids- en verwachtingskaart van de gemeente Veendam staat een hoge verwachting aangegeven voor het plangebied (zie figuur 3). Voor de strook pal ten oosten van het Egypteneinde, waar de woningen gepland zijn, geldt een lage archeologische verwachtingswaarde.

Op het kadastrale minuutplan (Veendam, sectie E1 & verzamelkaart) uit het begin van de 19de eeuw is het plangebied onbebouwd (zie bijlage: Kadastrale minuut). Het plangebied bestond uit heide en weiland maar het merendeel was in gebruik als bouwland (watwaswaar.nl & HISGIS Groningen). Ook in de atlas van Huguenin uit 1819-1829 en latere kaarten zoals de historische topografische atlas van 1851-1855 en de Bonnekaart uit het begin van de 20ste eeuw is te zien dat het plangebied onbebouwd is (zie bijlage: Projectie van de huidige situatie op de Bonnekaart).

Overweging en advies

In het plangebied zijn podzolgronden aanwezig die waarschijnlijk het oorspronkelijke reliëf behouden hebben. In het gehele plangebied bestaat kans op het aantreffen van gave archeologische resten uit de steentijd. Bij het aanleggen van de waterpartijen zullen eventueel aanwezige archeologische resten worden verstoord maar ook de aanleg van de geluids-/zichtwal kan door de gewichtsdruk eventueel aanwezige resten verstoren.

Derhalve wordt geadviseerd om voorafgaand aan de werkzaamheden een archeologisch booronderzoek uit te laten voeren. Het booronderzoek dient te bestaan uit een boorraai met gutsboringen om de 50 m. Het onderzoek dient zich te richten op de intactheid van de bodem en het voorkomen van archeologische indicatoren. Op plaatsen waar een intacte podzolbodem is aangetroffen wordt aansluitend een megaboring uitgevoerd; dit echter tot een maximum aantal van vier megaboringen.

Bijlagen:

- Uitsnede fysisch geografische kaart;
- Kaart archeologie;
- Kadastrale minuut;
- Projectie van de huidige situatie op Bonnekaart.

Geraadpleegde bronnen en kaarten

Actueel Hoogtebestand Nederland (www.ahn.nl).

Archis, archeologisch informatiesysteem van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Archeologische Monumentenkaart.

Brood, P., A.H. Huussen & J. van der Kooi (red.), 1999. *Nieuwe Groninger Encyclopedie*. REGIO-Projekt Uitgevers, Groningen.

Cultuurhistorische Waardenkaart Groningen. Provincie Groningen 2004.

Grote Historische topografische Atlas Groningen ± 1900 – 1930, schaal 1: 25000. Uitgeverij Nieuwland, 2006. Tilburg.

Grote Historische Atlas van Nederland, 1: 50000. Deel 2: Noord-Nederland 1851 – 1855. Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1990. Groningen.

HISGIS Groningen.

Luchtfoto's Google Earth/Maps.

Minuutplans uit het begin van de negentiende eeuw (www.watwaswaar.nl).

Schroor, M. 1996. *De Atlas der Provinciëlanden van Groningen (1722-1736)*. REGIO-Projekt Uitgevers / Rijksarchief Groningen.

Schroor, M. 1997. *De Atlas der Stadslanden van Groningen (1724-1729)*. REGIO-Projekt Uitgevers / Rijksarchief Groningen.

Schroor, M & J. Meijering, 2007. *Golden Raand, Landschappen van Groningen*. In Boekvorm Uitgevers, Assen.

Snijders, F.L., 1985. *Fysische geografie in de provincie Groningen*. Milieu- en landschapsonderzoek Provinciaal Planologische Dienst. Groningen.

Stiboka, 1985. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1: 50.000*. Stiboka, Wageningen (Toelichting gepubliceerd in 1986; kaartopname door A.E. Clingeborg et al.).

Versfelt, H.J. & M. Schroor, 2005. *De atlas van Huguenin; militair-topografische kaarten van Noord-Nederland, 1819-1829*. Historische inleiding en samenstelling door H.J. Versfelt en M. Schroor. Heveskes Uitgevers/Drentse Historische Vereniging, Groningen/Veendam.

Archeologische periodes

paleolithicum

paleolithicum vroeg
paleolithicum midden
paleolithicum laat
 paleolithicum laat A
 paleolithicum laat B

tot 8800 v.Chr.

tot 300000 C14
300000 - 35000 C14
35000 C14 - 8800 v.Chr.
35000 - 18000 C14
18000 C14 - 8800 v.Chr.

mesolithicum

mesolithicum vroeg
mesolithicum midden
mesolithicum laat

8800 - 4900 v.Chr.

8800 - 7100 v.Chr.
7100 - 6450 v.Chr.
6450 - 4900 v.Chr.

neolithicum

neolithicum vroeg
 neolithicum vroeg A
 neolithicum vroeg B
neolithicum midden
 neolithicum midden A
 neolithicum midden B
neolithicum laat
 neolithicum laat A
 neolithicum laat B

5300 - 2000 v.Chr.

5300 - 4200 v.Chr.
5300 - 4900 v.Chr.
4900 - 4200 v.Chr.
4200 - 2850 v.Chr.
4200 - 3400 v.Chr.
3400 - 2850 v.Chr.
2850 - 2000 v.Chr.
2850 - 2450 v.Chr.
2450 - 2000 v.Chr.

bronstijd

bronstijd vroeg
bronstijd midden
 bronstijd midden A
 bronstijd midden B
bronstijd laat

2000 - 800 v.Chr.

2000 - 1800 v.Chr.
1800 - 1100 v.Chr.
1800 - 1500 v.Chr.
1500 - 1100 v.Chr.
1100 - 800 v.Chr.

ijzertijd

ijzertijd vroeg
ijzertijd midden
ijzertijd laat

800 - 12 v.Chr.

800 - 500 v.Chr.
500 - 250 v.Chr.
250 - 12 v.Chr.

Romeinse tijd

Romeinse tijd vroeg
 Romeinse tijd vroeg A
 Romeinse tijd vroeg B
Romeinse tijd midden
 Romeinse tijd midden A
 Romeinse tijd midden B
Romeinse tijd laat
 Romeinse tijd laat A
 Romeinse tijd laat B

12 v.Chr. - 450 n.Chr.

12 v.Chr. - 70 n.Chr.
12 v.Chr. - 25 n.Chr.
25 - 70 n.Chr.
70 - 270 n.Chr.
70 - 150 n.Chr.
150 - 270 n.Chr.
270 - 450 n.Chr.
270 - 350 n.Chr.
350 - 450 n.Chr.

middeleeuwen

middeleeuwen vroeg
 middeleeuwen vroeg A
 middeleeuwen vroeg B
 middeleeuwen vroeg C
 middeleeuwen vroeg D
middeleeuwen laat
 middeleeuwen laat A
 middeleeuwen laat B

450 - 1500 n.Chr.

450 - 1050 n.Chr.
450 - 525 n.Chr.
525 - 725 n.Chr.
725 - 900 n.Chr.
900 - 1050 n.Chr.
1050 - 1500 n.Chr.
1050 - 1250 n.Chr.
1250 - 1500 n.Chr.

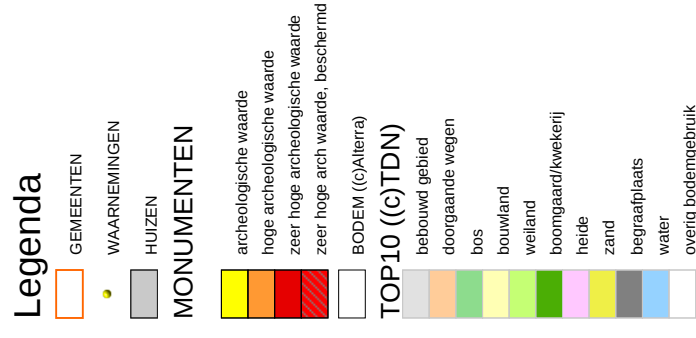
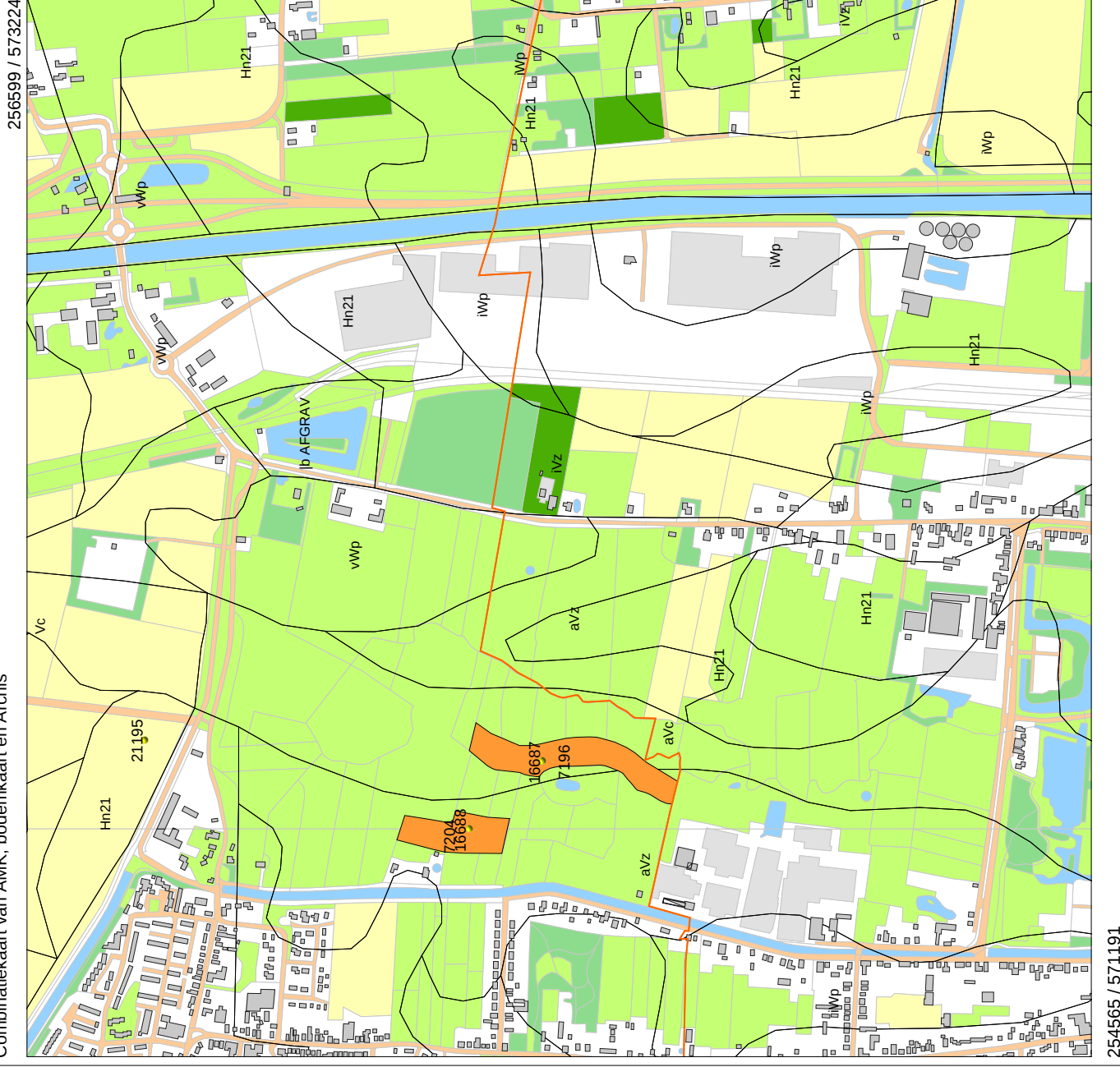
nieuwe tijd

nieuwe tijd A
nieuwe tijd B
nieuwe tijd C

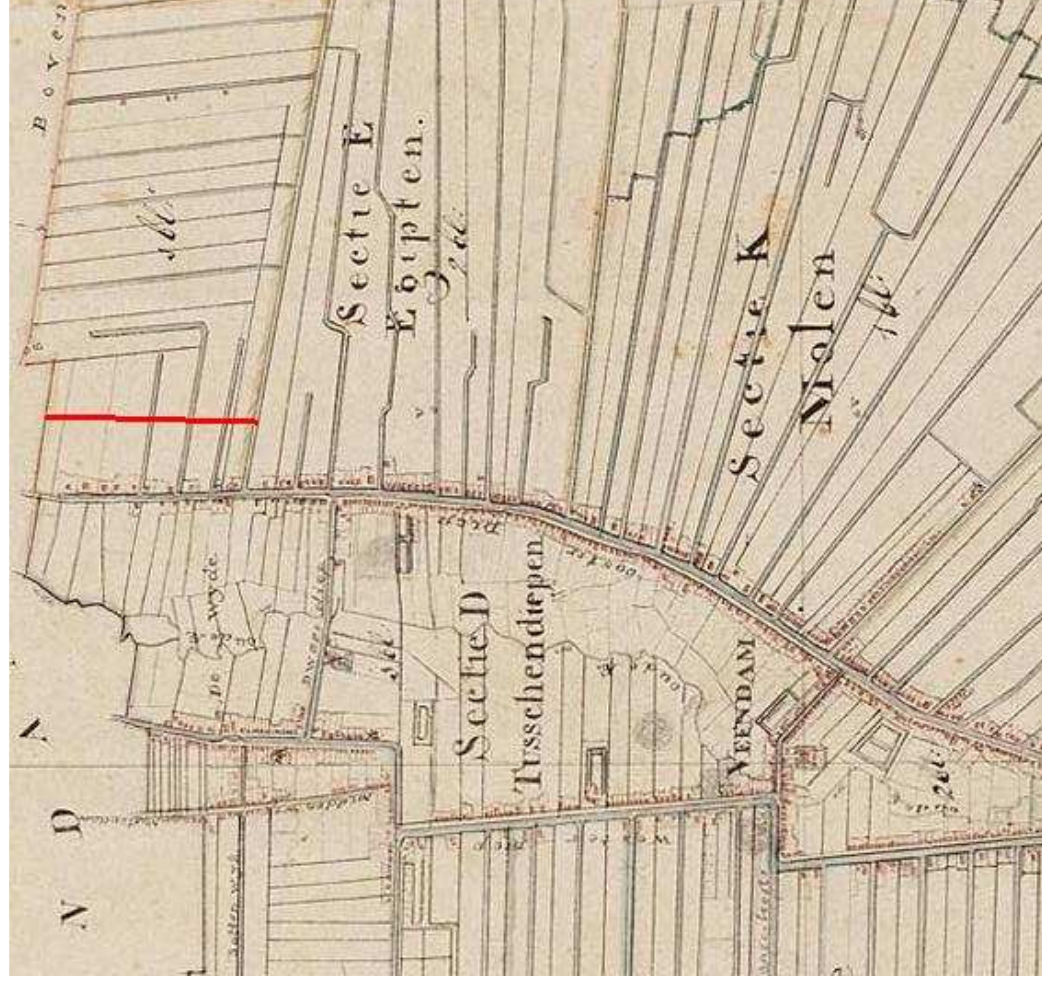
1500 - heden

1500 - 1650 n.Chr.
1650 - 1850 n.Chr.
1850 - heden

Kadastrale minuut plangebied Egypteneinde te Veendam
De ligging van het plangebied is globaal aangegeven met een rode lijn

Projectie van de huidige situatie op de Bonnekaart: plangebied Egypteneinde te Veendam

